

dala še tretji člen – neuprizorljivo dno, ki premesti mejo gledališča do scene razrednega boja, ne da bi pri tem zabredla v politično agitko. Cankarjeva komedija je tako revolucionarna ravno zaradi artikulacije dualizma političnega in estetskega, ali bolje, zaradi ohranjanja tega protislovja kot konstituante gledališkega prostora.

Toda po tragični zgubi iluzije občestva si je spektakulska funkcija kmalu spet opomogla – sicer ne več v nacionalnem gledališču, pač pa na sodišču. To je gotovo najlepši odlomek v tej knjižici, ki pokaže na pretresljivo »sorodnost«¹ gledaliških in sodnih postopkov: v sodnem postopku, ki želi razkriti resnico, se upošteva samo tisto, kar je izrečeno pred sodiščem, kar pomeni, da morajo biti vsi dokazi reproducirani, tj. ponovno uprizorjeni pred sodno instanco. Sodna obravnava bi bila torej »aristotelovska«² prav po tem, da pride v njej resnica na dan v besedah – »da samo dejanje na neki način še ne zadošča, ker se samo iz sebe ne more dvigniti do svoje resnice; obtoženčevo dejanje postane to, kar v resnici je, se pravi, dobi svojo pravno kvalifikacijo, tj. družbeno priznanje in resničnost, šele v logosu, katerega prostor je sodna scena.«³

Zdenko Vrdlovec

IZBRANA PISMA LOUISA ADAMIČA

Izbral in uredil Henry A. Christian

Prevedla Jerneja Petrič

Cankarjeva založba, Ljubljana, 1981

Kolikor je mogoče soditi brez poznavanja celotne Adamičeve korespondence, je Christianov izbor pretehtan in učinkovit. Narejen je z občutkom za izčrpen prikaz piščeve osebnosti in s poslušom za odpiranje problematike, ki je še danes zanimiva in aktualna, čeprav je knjiga izšla ob 30-letnici Adamičeve smrti.

Z 200 kronološko urejenimi pismi 92 naslovljencem je urednik sestavil neke vrste mozaično, dovolj zgoščeno in pregledno, predvsem pa zelo dinamično Adamičovo avtobiografijo, katere rdeča nit so zadeve v zvezi z njegovim delom in delovnimi načrti, zajema pa 30 let njegovega izredno aktivnega življenja od začetkov pisateljevanja v letu 1922 do smrti leta 1951.

Pomembni kulturni posrednik med Združenimi državami in Jugoslavijo se v pismih, ki zajemajo prvo desetletje tega obdobja in jim je urednik dal skupni naslov »Začetnik«, predstavlja kot bister in odločen samouk, ki se je namenil postati ameriški pisatelj in si zato išče teme za pisanje in možnosti za objavljanje. V pismih iz drugega desetletja, ki so zbrana pod naslovom »Priseljeni Američan«, se kaže kot čedalje uspešnejši in čedalje bolj zaposleni avtor številnih zgodb – biografij, reportaž in potopisov, pisatelj, ki ga bolj kot domišljjsko ustvarjanje mika popisovanje in raziskovanje stvarnega dogajanja in ga človeške usode zanimajo predvsem kot zgledi, ponazoritve in ilustracije družbeno-političnega dogajanja, najbolj tistega v njegovi novi in stari domovini. Pisom iz tretje deкаде je urednik dal naslov »Svetovljan«⁴ in v njih spoznavamo Adamiča kot uglednega in vplivnega, a do izčrpanosti prezaposlenega političnega aktivista, bistrovidnega in pogumnega podpornika NOB in Titove Jugoslavije, sodelavca tistih progresivnih političnih gibanj v ZDA, ki so po njegovi sodbi zbujala največ upov za prihodnost človeške družbe kot celote, zaradi te dejavnosti pa tudi vse bolj izpostavljenega sovražnim obtožbam, preganjanju in hudim, čeprav pridušenim osebnim stiskam.

Izdaja pisem je znanstveno sistematična. Urednik zagotavlja, da so Adamičeva besedila objavljena brez sprememb, redki posegi vanje so označeni, ob vsakem pismu je navedeno tudi nahajališče izvornika. Spremnja pojasnila z opombami vred so pregledna, stvarna in

ustrezno odmerjena. Uporabnost knjige povečujejo kazala, ki pa imajo okorne naslove in ne najbolj pregledno razvrstitev gradiva. Razloček med »Abecednim imenskim kazalom« in »Abecednim kazalom oseb in naslovov po pisnih« postane vidnejši s podnaslovom k prveemu – »Abecedno zaporedje oseb, na katere so naslovljena pisma«, medtem ko se za drugega šele iz seznama gesel izkaže, da gre v njem za kombinirano imensko in stvarno kazalo, kakršna so v angleško pisanih knjigah v navadi, pri tem pa je vendarle tudi to razdeljeno na dva neenaka dela: prvi, krajši, obsega naslove Adamičevih del, drugi, veliko obsežnejši, pa imena oseb, naslove knjig, revij, institucij, držav in še raznovrstne zadeve, ki se obravnavajo ali omenjajo v pisnih.

Prevod je tekoč in kaže očitno težnjo k natančnosti, žal pa večkrat v njem tudi kaj zmoti. Že v uredniškem uvodnem posvetilu (To knjigo posvečam moji ženi) in nato še pogosto (npr. na str. 122, 133, 163, 172, 227, 252, 267, 287, 382, 411, 412) je rabljen svojilni zaimek namesto povratno-svojilnega. Neuteemeljena je dosledna raba vejice za izrazoma »Vdani« in »Tvoj«, ki jima sledi avtorjev podpis in se z njima končuje pretežna večina pisem. Iz angleške rabe je prevzeta tudi pisava besed »predsednik« in »maršal« z veliko začetnico (str. 334, 342, 359); urednikova »priznanja« (str. 17) so po slovensko pač »zahvale«, »študenti« na Vassarju, kjer se šolaajo samo ženske, so po naše »študentke« (str. 242); slovenščina ne pozna in ne potrebuje samostalnika »povojna«, ki je rabljen v prevodu naslova »War and Postwar« (str. 360); pri »indijskih« zadevah in medameriškem »indijskem« inštitutu (str. 403) pa gre očitno za »indijske« zadeve in »indijski« inštitut.

Majda Stanovnik

Jerneja Petrič:
SVETOVİ LOUISA ADAMIČA
Cankarjeva založba, Ljubljana,
1981

Knjiga je izšla hkrati z *Izbranimi pismi Louisa Adamiča* ob 30-letnici njegove smrti, vendar vsebinsko ni neposredno povezana z njimi. Avtorici gre za samostojno študijsko predstavitev in oceno obrobnejših in zato manj znanih, pa tudi slabše raziskanih strani Adamičeve ustvarjalnosti – prevodov, kritik, portretnih študij, prikazov slovenske literature Američanom in ameriške literature Slovincem.

Študija je izčrpno dokumentirana, ukvarja pa se bolj z obravnavanjem posameznih nadrobnosti kakor s problemi, zato se Adamičovo delo v njej res kaže kot skupek različnih, ločenih svetov. O njih se nabira vrsta ugotovitev, med katerimi avtorica ne išče povezav. Tako npr. zveemo, da je Adamič prevajal zelo svojevoljno, torej so njegovi prevodi priredbe; literarne kritike je pisal površno, posplošeno, brez oblikovnih analiz, omejeval se je na improvizirano subjektivno presojo vsebine; večkrat je hvalil pisatelje, ki se danes zdijo nepomembni, zavračal pa včasih tudi tiste, ki danes uživajo precejšnjo veljavo, npr. Sherwooda Andersona in Johna Steinbecka; Slovencem je l. 1932 predstavil sodobno ameriško leposlovno prozo v Ljubljanskem zvonu z avtorjema, ki literarni zgodovini nista zbudila zanimanja zase, kot največje pozornosti vredne pisatelje pa je vztrajno navajal družbene kritike, zlasti Dos Passosa, Dreiserja in Sinclairja Lewisa, medtem ko npr. izgubljene generacije s Hemingwayem vred sploh ni upošteval; kadar je v svojih knjigah pisal o literaturi, je obravnaval predvsem osebnosti pesnikov in pisateljev, ne pa njihovih del; nasploh se je ukvarjal predvsem z avtorji, ki jih je osebno poznal in bil z njimi v prijateljskih stikih.

Stvarni del teh ugotovitev je zlasti pri obravnavi prevodov do-